

Kronikken

Berlingske Tidende, fredag den 23. februar 1990

Borgerne kontra Staten

Regeringens forslag om at nationalisere og derefter privatisere Statsanstalten for Livsforsikring må dels vurderes ud fra nogle historisk/moralske synspunkter, dels ud fra juridiske.

Regeringen har i en af et regeringsudvalg udarbejdet betænkning foretaget en juridisk analyse, dækkende 65 ganske tættrykte sider.

Det i sig selv viser vel noget om, at sagen ikke er så klar, som regeringens konklusioner synes at vise. Og når det drejer sig om spørgsmålet om rimelighedsbetragtninger og hensyntagen til nuværende og kommende forsikringstagere er betænkningen betydelig mere kortfattet.

Baggrunden for i 1871 at etablere Statsanstalten var at skabe en virksomhed, der ville være i stand til at påvirke livsforsikringsmarkedet i en gunstig retning. Det samt den statslige garanti har utvivlsomt for overordentlig mange forsikringstagere været et hovedhensyn for benyttelsen af Statsanstalten, og for den betydelige succes anstalten har haft.

Forsikringsvirksomhed kan være ret så uoverskuelig. Og er unægtelig ikke blevet mere overskuelig i de senere år. Derfor har det været en betryggelse at have en forsikringsvirksomhed, der arbejdede efter helt åbne principper, hvor forsikringstagerne vidste, at de så ubetinget var hovedpersonerne: Det var dem, der skulle have fuldstændig sikkerhed for de tegnede forsikringer, og retten til overskud i form af bonus.

At man nu fra regeringens side ønsker at fjerne dette element i det samfund, hvis pluralisme man ellers hylder, er politisk kritisabelt. At det sker på grund af kortsynede hensyn til en engangspåvirkning af statens budget, gør det endnu mere kritisabelt. Men det politisk kritisable er nu engang ikke nødvendigvis juridisk ukorrekt.

Spiller i tusindvis af forsikringstageres motiv for at tegne forsikring i Statsanstalten ingen rolle?

Bør de ikke, når nu deres virksomhed, hvis formål var at påvirke livsforsikringsmarkedet i en gunstig retning, skifter karakter, have deres fulde frihed til at kræve deres indbetalte præmier med fuldt rentetilæg og bonusprognoser udbetalt, således at de nu kan vælge imellem de forskellige selskaber, herunder den privatiserede Statsanstalt, idet det nu vil være andre hensyn, der bliver afgørende for forsikringsvalget? Jeg synes, at almindelig anstændighed tilsiger dette, men forslaget giver ikke mulighed herfor. Problemet er ikke af ren ideel karakter.

I de snart 150 år Statsanstalten og dens forgænger har eksisteret, er samtlige midler med en enkelt undtagelse (1904) (hvorefter der efter alt at dømme blev givet saldokvittering med hensyn til statslige krav) kommet forsikringstagerne til gode. Ingen »ejere« (om staten er ejer – se i det følgende) har i øvrigt gjort krav på en del af overskuddet. At dette sker efter en privatisering er selvfølgelig. Det betyder, at forsikringstagerne nu burde have en reel mulighed for at vælge det forsikringsselskab, hvor man måtte antage, at aktionærernes forventning om udbetaling af overskud må antages at være mindre end hos andre selskaber – og som man i øvrigt måtte have mest sympati for.

Skal vi herefter se på det juridiske, det vil sige Statsanstaltens beskyttelse mod eller mulige beskyttelse mod privatisering, er der to spørgsmål der rejser sig. For det første: Har det historiske forløb skabt så velberettigede forventninger, at en privatisering i hvert fald er juridisk yderst betænkelig? Og for det andet: Er der en direkte beskyttelse i grundloven?

I alt fald siden 1870 har Statsanstalten haft, hvad man kunne kalde en grundlæggende bestemmelse: Statsanstalten skal have sin egen formue, der ikke må sammenblandes med statsformuen. Bestemmelsen genfindes i den nugældende lov om Statsanstalten for Livsforsikring § 1, stk. 2.